

Türkiye’de Yastıkaltındaki Altınların Finansal Sisteme Kazandırılmasına Yönelik Alternatif Projeler*

Nihal Kızılağıl** & Umut Evlimoğlu***

Öz

Dünyadaki en değerli madenlerden biri olan altın; yüzyıllar boyunca insanoğlu tarafından mücevherat takı yapımında ve para olarak kullanılmıştır. Günümüzde Türkiye’de altın; geleceğe yönelik bir güvence aracı, popüler bir yatırım aracı alternatifi olarak da değerlendirilmektedir. Ancak Türkiye’deki altının büyük bir kısmının yastıkaltında olduğu düşünülmektedir. Yastıkaltındaki altınların finansal sisteme kazandırılması ekonomik açıdan oldukça önemlidir. Türkiye’de bunun yapılabilmesi için çeşitli adımlar atılmıştır. Bu adımlarda kısmen bir başarı elde edilse bile henüz istenen seviyeler yakalanamamıştır. Bu yüzden bu çalışmanın amacı; Türkiye’deki yastıkaltındaki altınların finansal sisteme daha fazla kazandırılması için alternatif proje önerileri ortaya koymaktır. Bu kapsamda 5 farklı proje tasarlanarak ortaya konmuştur. Bu projelerin bundan sonra geliştirilecek projelere ışık tutması ve geliştirilerek uygulamaya konmasının yastıkaltı altınların ekonomiye kazandırılmasına pozitif etkisinin olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Altın, Yastıkaltı, Finansal Sistem, Neoliberalizm.

Alternative Projects For The Financialization of Gold Under the Mattress in Turkey

Abstract

Gold, one of the most valuable metals in the world, has been used by mankind for centuries to make jewelry, as well as money. Today in Turkey, gold is considered as a means of security for the future and a popular investment alternative. However, most of the gold in Turkey is believed to be under the mattress. Bringing gold under the mattress into the financial system is of great economic importance. Various steps have been taken in Turkey to make this possible. Even if these steps have been partially successful, the desired levels have not yet been achieved. The aim of this study is to develop alternative project proposals to bring more gold under the mattress in Turkey into the financial system. In this context, 5 different projects were designed and presented. It is thought that these projects will shed light on the projects to be developed in the future and that their development and implementation will have a positive impact on bringing gold under the mattress into the economy.

Keywords: Gold, Mattress Saving, Financial System, Neoliberalism.

*Bu çalışma "Türkiye’de Altın Tasarruflarının Finansal Sistem Açısından Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

**Bilim Uzmanı | Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İ.İ.B.F.
nihalkizilagil@hotmail.com | ORCID: 0000-0002-3498-0620

***Doç. Dr. | Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İ.İ.B.F.
uevlimoglu@adu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-3708-432X
DOI: 10.36484/liberal.1485204

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 29, Sayı:115, Yaz 2024, ss. 143-168.
Gönderim Tarihi: 16 Mayıs 2024 | Kabul Tarihi: 27 Eylül 2024

Giriş

Altın, ilk çıkarılmaya başlandığı tarihlerden itibaren bütün toplumlarda zenginlik ve gücün bir ölçütü olarak görülmüş, itibari paraların kullanılmaya başlanmasından sonra da bu durum değişmemiştir. İnsanların sahip oldukları altınları saklamak için güvenilir kişilere veya kuyumculara emanet etmek istemesi; gerek bankacılığın gerekse de temsili paraların doğmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Altın sahip olduğu temel özellikler (yıpranmaması, bozulmaması, işlenmesinin kolay olması, rengini kaybetmemesi, arz artışının sınırlı olması) ve geçmişten gelen ödeme aracı olma niteliği ile diğer maddelerden farklılaşmakta ve farklı kesimler tarafından bir tasarruf ve yatırım aracı olarak değerlendirilmektedir. Altının tüm para birimleri ile değişimi kolayca yapılabilmekte, bu durum yatırımcısının her an likit kalmasını sağlamaktadır. Tasarruf sahipleri asırlar boyunca güvence unsuru olarak gördükleri altını evlerde, kiralık kasalarda ve kuyumcularda saklamışlardır. Altın; tasarruf sahiplerince uzun vadeli bir tasarruf aracı ve olası kötü günleri atlatabilmek için bir kurtarıcı olarak görülmektedir. Bu sebeplerden dolayı altın tasarrufunda bulunanların altınları ile arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır.

Altın; kadınlar açısından bir taraftan tasarruf aracı olarak görülürken, diğer taraftan ziynet eşyası olarak tercih edilmekte, yakınlarının düğün, sünnet vb. cemiyetlerinde takı olarak kullanılmakta veya hediye edilmektedir. Bu amaçlarla muhafaza edilen altınlar iktisadi hayatta varlık gösterememekte ve potansiyeli yüksek atıl bir kaynak olarak gizli kalmaktadır.

Özellikle belirsizliğin arttığı durumlarda tasarruf sahipleri açısından “güvenli liman” olarak görülen bu madenin yastıkaltından çıkarılarak; altın bankacılığı sayesinde değerlendirilip, ekonomik büyümeyi desteklemesi ve tasarruf sahipleri için de artı gelir sağlaması önemli bir konudur. Türkiye’de finansal sistem denildiğinde akla ilk olarak bankacılık sektörü gelmektedir. Bu sebeple Türkiye’de altın tasarruflarının finansal sisteme dahil edilip, kayıt altına alınabilmesi bankacılık sektörünün altın bankacılığına yönelik çalışmaları ve yapılan çalışmaların uygulanmasına destek vermesi ile mümkün olmaktadır.

Türkiye’de İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş.’nin öncülüğünde başlatılan, altın bankacılığı kapsamında değerli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde kısıtlı da olsa bir miktar altının ekonomiye kazandırılması sağlanmıştır. Yastıkaltında olduğu tahmin edilen altın tutarının, Türkiye’nin ekonomi bağlamında refahına katkı sağlayacak değerde olması, yeni çalışmaların yapılarak uygulanması ile daha fazla altınının kayıt altına alınması gerekliliğini

doğurmaktadır. Çalışmada, altının yastıkaltından çıkarılarak, ekonomiye kazandırılmasına yönelik yeni öneriler sunulmuştur. Asıl amacın hurda altına ulaşmak olması ve hurda altına tahmini olarak daha çok kadınların sahip olması, önerilerin hazırlanmasında yol gösterici olmuştur. İnsanların ihtiyaçlarının ve beklentilerinin birbirlerinden farklı olması, herkese tek bir proje ile ulaşmanın çok mümkün olmaması; yaş, cinsiyet, gelir ve bölgesel farklılıkların dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu sebeple çalışmada 5 ayrı öneri hazırlanarak, altın bankacılığına ve yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılmasına destek olabilmek hedeflenmiştir.

Altın ve Yatırım Aracı Olma Niteliği

Amerikan eski merkez bankası Greenspan altının, küresel ölçekteki en iyi ödeme ürünü olduğunu, eski Fransa cumhurbaşkanı De Gaulle güçlü bir itibari değere sahip olduğunu söylemiş, J.P. Morgan ise altını doğrudan para olarak nitelendirmiştir. Asırlar boyunca kimi zaman para, külçe ya da mücevherat şeklinde kullanılmış olan altın, bütün dönemlerin değerli bir madeni olarak göze çarpmaktadır (Pekcan, 1998). Altın ilk ortaya çıktığı çağlardan itibaren tüm dünyada para olarak kullanılmasının yanında ilerleyen dönemlerde farklı amaçlarla da talep edilmiştir. Merkez bankalarının altın rezervi bulundurmak istemeleri, geleneksel törenlerde altın takılması, ziynet eşyası olarak ve yatırım aracı olarak altının talep edilmesi gibi sebeplerle altın piyasası diğer piyasalardan farklı şekilde biçimlenmektedir.

Altın; bir yatırım aracı, rezerv varlık ve takı ürünü olarak çeşitli talep kaynaklarından yararlanmaktadır. Altın, kıt bulunan bir maden olmasına rağmen oldukça likittir, kredi riski taşımamaktadır ve zaman içinde değerini korumaktadır. Altının uzun vadede değerini kaybetmemesi; onu gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında ortaya çıkabilecek beklenmeyen ekonomik ve siyasi gelişmelere karşı etkin bir riskten korunma aracı yapmaktadır (Syzdykova, 2018: 2)

Geçmişten beri devam eden önemini, teknoloji çağında da yitirmemiş olmasının yanında, kolayca alınıp satılabilen arzı sınırlı şekilde artırılabilen bir metaldir. Diğer finansal ürünler ile karşılaştırıldığında özellikle ekonomik istikrarsızlıkların görüldüğü ve oynaklığın arttığı dönemlerde likidite gücünün de üstünlüğü sayesinde tasarruf sahiplerince tercih edilmekte ve “güvenli liman” olma özelliğini ortaya koymaktadır (Başar, 2015: 1-2; Nagayev ve Dinç, 2018).

Altın; neredeyse tüm toplumlarda hem ulusal hem de uluslararası piyasalarda para şeklinde de kullanılmış ve küresel tabanda genişleyerek, uluslararası

sı para sistemi oluşturulmasında rol oynamıştır. Altın, küresel düzeyde ortaya çıkan gerilim, çatışma, kriz v.b durumlarda güven unsuru oluşturmuştur (İncekara, ve İncekara 2016: 116). Altın, özellikle yüksek enflasyon olan ülkelerde yatırım araçları arasında ayrı bir öneme sahiptir. Finansal sistemin çok gelişmediği ve finansal enstrümanların fazla olmadığı ekonomilerde altına olan talep hala çok fazladır. Altının “güvenli liman” (Kuzu ve Uysal, 2019; Duyar, 2010; Şeker, 2022) olma özelliği sebebi ile özellikle gelişmekte olan ülkelerde kriz ve belirsizlik dönemlerinde korunma amaçlı talebinde artış gözlenmektedir (Şişman, 2016; Reboredo, 2013; Tully ve Lucey, 2007). Dünyada yaşanan 2008 krizinin de etkisi ile gerek Türkiye’de gerekse de yurt dışında geleneksel yatırım aracı olma niteliğini korumuştur (Aksoy ve Topcu, 2013: 59-60).

Ayrıca hem takı eşyası hem de yatırım amacıyla alınmasından dolayı ayarının yüksek tercih edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Altının fiyat dalgalanmalarının fazla olduğu dönemler yatırım sebebi ile talep edilen mücevher tutarını olumsuz etkilerken, fiyat dalgalanmalarının az olduğu dönemlerde ise mücevher altın talebi pozitif şekilde etkilenmektedir (Menase, 2009: 35).

Altın sadece kişilerin gözünde değerli bir yatırım aracı değil, aynı zamanda güvenilirliği artırmak için ülkelerin merkez bankaları tarafından rezerv olarak bulundurulmuş bir varlıktır. Merkez bankalarının sahip olduğu altın rezervi, ülkelerin zor şartlarda ekonomik ve finansal direnci açısından kritik bir göstergedir. Genellikle merkez bankaları küresel bazda ekonomik ve jeopolitik belirsizlik durumlarında altın rezervlerini artırma yönünde hareket etmektedirler. Son yıllarda, Covid 19 krizi, ABD-Çin gerginliği, Rusya-Ukrayna savaşı, Orta doğudaki çatışmalar ve farklı ekonomik sebeplerle merkez bankalarının altın rezervlerinde artış olmuştur. Bu bağlamda merkez bankaları 2022 yılında yıllık bazda rekor olan 1.082 ton altın alımı gerçekleştirmiş, 2023 yılında da 1.037 ton ile tarihteki en yüksek 2. yıllık alımı yapmışlardır. Dünya Altın Konseyi’nin 2024 yılının Şubat-Nisan ayları arasında gerçekleştirdiği “2024 Merkez Bankası Altın Rezervleri (CBGR)” anketine göre, ankete katılan merkez bankalarının %29’u bundan sonraki on iki ay içerisinde altın rezervlerini artırmayı planladığını belirtmiştir. Merkez bankalarının bu kararlarında "küresel faiz oranları", "geleceğe yönelik enflasyon endişeleri" ve "jeopolitik istikrarsızlıklar" öne çıkan faktörler olmaya devam etmektedir. Son on yılda altın rezervleri en hızlı artan ülkeler 956 ton ile Rusya, 893 ton Çin, 606 ton Türkiye, 157 ton Kazakistan, 118 ton Polonya şeklinde göze çarpmaktadır (Duyar, 2024)

Türkiye’de Altın Talebi ve Arzı

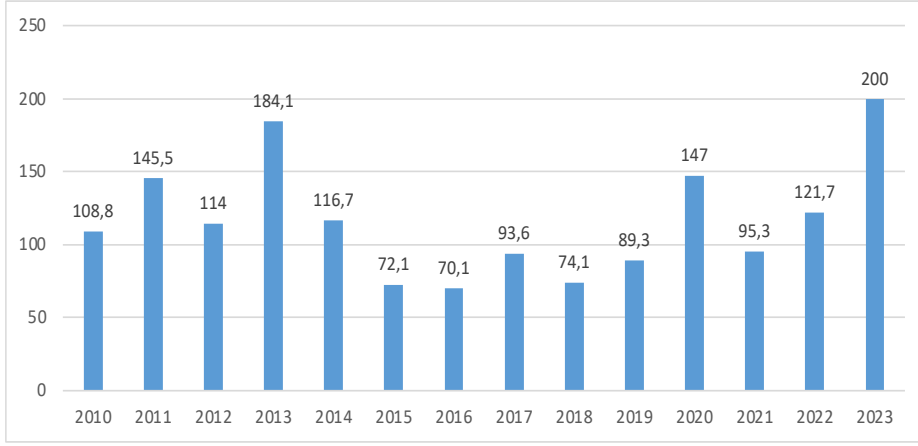
Türkiye’de gerek süs eşyaları şeklindeki gerekse de külçe altın şeklindeki altına olan talep yüksektir. Bankaların veya diğer yatırım alternatiflerinin sundukları getiriler enflasyonun gerisinde kaldığında insanlar, servetlerini enflasyonist etkiden korumak amacıyla altına yatırım yapabilmektedir. Türkiye’de zaman zaman yaşanan döviz kurunda meydana gelen ani dalgalanmalar, gelir artışları, ekonomik büyüme gibi makroekonomik durumlar altına yatırımını etkilemektedir (Diler, 2020: 371; Çelikdemir ve Çetin 2015: 13). Altın, Türkiye’de geleneksel yatırım anlayışı çerçevesinde yaygın biçimde tercih edilen ürünlerdendir. Karmaşık finansal araçlara göre işlemlerinin kolaylıkla yapılabilir olması bu durumun önemli sebeplerindendir. Ayrıca riski minimize etmek isteyen yatırımcıların portföyünde bulunan ürünlerin çeşitliliğine yardımcı önemli bir yatırım alternatifi olarak da değerlendirilebilir (Tokmak, 2013: 25).

Türkiye’de altın talebi sürekli artış ivmesindedir. Araştırmacılar, Türkiye’nin uzun süredir devam eden altın talebinin yakın gelecekte de devam edeceğini öngörmektedir. Türkiye’de altına olan ilginin uzun bir kültürel geçmişi de söz konusudur (Alkarabliya, 2023: 43).

Türkiye’de altın talebi; sosyal, siyasal ve ekonomik etkenler olarak üç başlık altında incelenebilir. Sosyal etkenler; düğün, sünnet v.b törenlere yönelik olarak, siyasal etkenler; karışıklık, olağanüstü hal gibi olumsuz durumlara yönelik olarak, ekonomik etkenler ise ekonomik güvensizlik, enflasyonist baskılardan korunmaya yönelik olarak bireyleri altına yönlendirmekte ve altın talebini artırmaktadır. Türkiye’deki altın talebinin büyük kısmını mücevher talebi, küçük kısmını ise endüstriyel talep oluşturmaktadır (Cicioğlu ve Erarslan, 2018: 296-297). Bu alanların yanında Türkiye’deki yerleşik gelenekler sonucunda, doğum, sünnet ve düğün gibi özel zamanlarda hediye niteliği taşıması da altın talebini etkilemektedir.

Türkiye’de geleneksel yatırımcılar; diğer yatırım araçlarının (hisse senedi, tahvil v.b) anlaşılabilirliğinin zor olması, enflasyondan korunma gibi sebeplerle altın tasarrufundan vazgeçmemiş ve fiziki altın taleplerini devam ettirmişlerdir. Şekil 1’den de görüldüğü üzere Türkiye’de yıllık altın talebinin yıllık bazda değişiklik gösterse de ortalama 114 ton civarındadır. Türkiye’deki yüksek altın talebi yurtiçi altın üretiminin gerekliliğini ve altın ithalatını beraberinde getirmektedir.

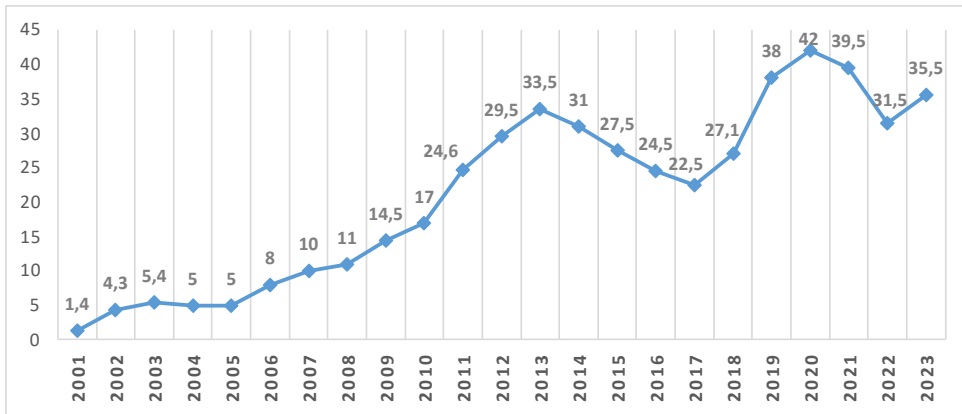
Şekil 1: Türkiye’de Altın Talebi (Ton)



Kaynak: World Gold Council Metals Focus, Refinitiv GFMS

Şekil 2’ye bakıldığında 2000 yılında Türkiye’de altın madenciliği ve üretimi sıfır iken 2020 yılında 42 ton altın üretimi yapılmıştır. Bu 20 yılda Türkiye’de 6 Milyar \$ yatırım yapılmış, toplamda 382 ton altın üretimi gerçekleştirilmiştir. 2020 yılı için ortalama altın fiyatı 1.769 \$/ons kabul edildiğinde, üretilen altının ekonomiye katkısı 2.4 milyar \$’dır. Yani Türkiye’de 2020 yılında 42 ton altın üretilerek 2.4 milyar dolarlık döviz tasarrufu sağlanmıştır denilebilir (Köse, 2021: 43). 2023 yılında ise 35,5 ton altın üretimi gerçekleştirilmiştir.

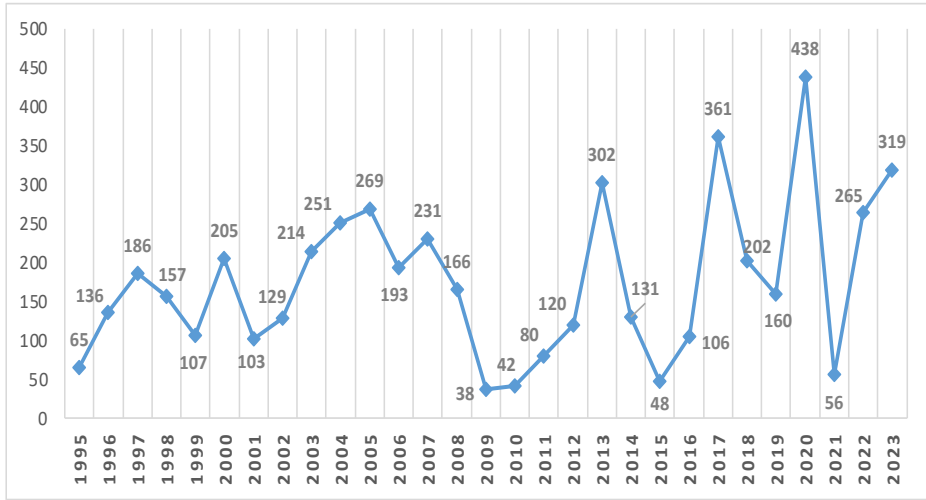
Şekil 2: 2001-2023 Yılları Arasında Türkiye’de Altın Üretimi (Ton)



Kaynak: Altın Madencileri Derneği (<https://altinmadencileri.org.tr/turkiye-altin-uretimi-2/>)

Türkiye Cumhuriyeti Darphanesinin altın para üretiminde dünyada ilk sırada yer aldığını belirtmek gerekir. Bu sebeplerden Türkiye’deki altın arzının önemi oldukça fazladır (Yılmaz, 2014: 99). Türkiye, altın mücevher pazarı konusunda dünya pazarına hakim olan Hindistan, Çin, ABD ve Rusya gibi ülkeler ile rekabet etmektedir. Altın üretimi konusunda da Hindistan ve İtalya ile rekabet etmektedir. Türkiye’nin yılda 400 ton altın işleme (mücevher olarak) kapasitesi bulunmaktadır. Mevcut kapasitesinin tamamını kullanmamakta ve yıllık 250-300 ton mücevherat üretimi olmaktadır. Yapılan üretimin ortalama %30-40’ının ihracatı yapılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 2020).

Şekil 3: 1995-2023 Yılları Arası Türkiye’nin Altın İthalatı (Ton)



Kaynak: TCMB EVDS ve Borsa İstanbul Kıymetli Madenler Piyasası Verileri

Şekil 3’de ise Türkiye’nin yapmış olduğu altın ithalatı yer almaktadır. Ancak yapılan bu ithalatın hepsinin yurtiçi yerleşiklerce satın alındığını düşünmek yanlış olacaktır. Yapılan bu ithalatın bir kısmı mücevher şeklinde işlenerek tekrar ihraç edilmektedir. Türkiye’de altın ticaretinin serbestleşmesi için alınan kararlarla, altının ithaline ve ihracına kolaylıklar sağlanmıştır. Türkiye’de altın arzının son yıllarda artış göstermesine rağmen, altın talebinde de sürekli artış ivmesi devam etmekte olduğundan talep fazlası bulunmaktadır.

Altın Bankacılığı ve Türkiye’de Altın Bankacılığı Faaliyetleri

Altın bankacılığı; finansal sistemin geliştirdiği altına dayalı ürünlerin kullanımının sağlanarak, hane halkının birikimlerinden oluşan yastıkaltı diye tabir edilen fiziki altının ekonomiye kazandırılması şeklinde ifade edilebilir.

Altın bankacılığı, mevcut bankacılık faaliyetlerinden farklılık göstermektedir. Şahısların sahip olduğu her türlü altını; (birikim amaçlı çeyrek, gram, ziy-net eşyası olarak takı vb.) ekonomide kayıt altına alınmasını sağlamaktadır. Sistem paranın ikamesi olarak kabul gören bir değerin (altın) tekrar paraya çevrilerek altın bankacılığında kaldıraçlı kullanılmasını sağlamaktadır. Altın bankacılığı sisteminin başarılı olabilmesi; altının parayla ikamesi şekliinden çıkarılıp, para ile yapılabileceklerin rahatlıkla altın ile de yapılabilmesi, yani paraya tam rakip olması ile gerçekleşebilecektir (halkbankkobi.com.tr).

Türkiye’de yastıkaltı altınların finansal sisteme çekilmesi amacıyla İstanbul Altın Refinersi’nin (İAR) bankalarla imzalamış olduğu protokol ve “Yastıkaltı Altının Ekonomiye Kazandırılması” projesi ile altın bankacılığı çalışmaları 2011 yılında başlatılmıştır. Bu çalışmalarda ekonomi dışında kalan fiziki altın birikimlerinin sisteme dahil edilip, iktisadi olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İAR tarafından 2011 yılında hurda altın toplama şeklinde başlatılan projenin devamında T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın çalışmalarıyla çıkarılan altın tahvili ve altına dayalı kira sertifikasının amaçları da benzerlik göstermektedir. Önümüzdeki süreçte bu ürünlerin başarısı, yeni ürünlerin geliştirilmesine katkı sağlayarak altın bankacılığını beklenen seviyeye taşıyacaktır (İAR, 2020: 14). Bu çalışmalarla yeni finansal ürünler geliştirilmiş ve bunların sonucunda bir miktar altının yastıkaltından çıkarılması sağlanmış olsa da; daha fazla altının yastıkaltından çıkarılması için her kesime hitap edebilecek farklı projelerin ve farklı ürünlerin geliştirilmesi yararlı olacaktır.

Altının kayıt altına alınması bankalar aracılığı ile olabilmektedir. Bankalarda açılacak altın depo hesapları ile yeni kaynak bulan bankalar, daha çok firmaya daha az maliyetle kredi verebilecektir. Bankalar açısından sisteme dahil olacak altın, ek kaynak olarak değerlendirilerek, verilen kredilerin yatırıma dönüşmesi, ülke ekonomisinin kalkınmasında çok önemli rol oynayacaktır. Altın bankacılığının yasal çerçevesi, “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’a ilişkin 2008-32/35 numaralı tebliğ ve BDDK tarafından hazırlanan Bankaların Kıymetli Maden Alım Satımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*” ile yürütülmektedir. Altın bankacılığının son yıllarda gelişim göstermesinde TCMB’nin bankaların önündeki engelleri birtakım kararlar ve düzenlemeler ile gidermesi etkili olmuştur. Özellikle 2011 yılından itibaren zorunlu karşılıkların altın olarak bulundurulması için TCMB’nin uyguladığı yöntemler, yastıkaltındaki altınların finansal sisteme dahil olmasını desteklemiştir (TCMB, Kasım 2017).

Türkiye’de tahmini olarak yastıkaltında 5.000 ton altın olduğu tahmin edilmekte ve bu durum altının ekonomi içinde değerlendirilmesine imkân

vermemektedir. Ekim 2012’de TCMB tarafından yapılan çalışmada, 1984 yılından başlayarak altının ithalat ve üretiminden ihracat tutarı çikartıldıktan sonra Türkiye’de yaklaşık 2.200 ton altın kaldığı tahmin edilmiştir.

TÜİK verileri Türkiye’de her yıl yaklaşık 600.000 düğün töreni olduğunu göstermektedir. Her düğünde çeşitli miktarlarda altın takıldığı ve bu altınların bir kısmının da yastıkaltına gittiği göz önünde bulundurulursa, yastıkaltında saklanılan altına her yıl yeni ilaveler olduğunu söylenebilir. Ayrıca Darphane’de 2013 yılının Kasım ayına kadar 6,9 milyar TL tutarında 85,5 ton altın basımı yapılmıştır. Darphane’nin basmış olduğu altınların neredeyse tamamına yakını da tasarruf sebebi ile yastıkaltında saklanmaktadır. Bu hesaplamalar yastıkaltında bulunan altının 5.000 ton olduğu düşüncesinin dayanağını oluşturmaktadır (İAR, 2013: 3).

Altın bankacılığı anlayışının yeni ürünlerle gelişmesi, bireysel ve ticari müşterilerin sahip oldukları altınlarını ekonomiye kazandırarak ülkenin ekonomik refahının artmasına destek olacaktır. Ayrıca bu sayede bir yandan bankaların topladıkları altınlar sayesinde firmalara daha düşük maliyetli kredi verme imkânı artarken diğer yandan altın sahipleri için altınlarının kaybolma veya çalınma gibi riskleri ortadan kalkmaktadır. Ayrıca tasarruf sahibi bu süreçte altın fiyatındaki yukarı yönlü değişimlerden olumlu etkilenmeye devam etmektedir. Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların altın bankacılığı konusundaki çalışmalarına baktığımızda, benzer ürünler ile müşterilerine hizmet verdikleri görülmektedir. Bazı ürünlerin isimleri farklı olsa da içerik ve işleyişleri birbirine çok benzemektedir.

Özetle Türkiye’de yastıkaltında bulunan altın miktarı, ekonomik açıdan ciddi bir potansiyele sahiptir. Bu bakımdan bu altınların finansal sistem içersine çekilmesi önem taşımaktadır. Altın bankacılığının başarısı, Türkiye’nin tasarruf açığının giderilmesinde, yurtdışı finansal kaynaklara duyulan ihtiyacın azalmasında, banka kaynaklarının artmasında ve kredi faiz oranlarının düşmesinde etkili olacaktır.

Türkiye’de Yastıkaltında Bulunan Altının Ekonomiye Kazandırılması için Geliştirilen Sistemler

Bir mücevher özelliği taşıyan, bir statü göstergesi olarak görülen, bir yatırım aracı olarak değerlendirilen bu madenin ekonomiye kazandırılması için kamu otoriteleri çeşitli yollar denemişler ve ekonomi içersinde yer almasını çok önemsemişlerdir (Rodoplu ve Elitaş, 2018: 676).

2016-2018 yılları için yayınlanmış olan OVP'nin 80. Maddesine göre, altın bankacılığının geliştirilmesi için kayıt dışı olarak biriktirilen altınların sisteme dahil edilmesini kolaylaştırıcı yeni çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun için ilk olarak tasarrufların artırılması ve israfın engellenmesi için TBB tarafından finans piyasası ürünleri kullanılarak, tasarruf yapmanın özendirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. İAR kayıt dışında kalan altınların kayıt altına alınarak, kaynak olarak kullanımının sağlanması amacıyla çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Geliştirilen projeler ile yastıkaltı altınların ekonomiye dahil edilmesinde bankalar ile kuyumculuk sektörünün organize bir şekilde çalışması projenin başarısı aşıısından oldukça önemlidir. Türkiye'de altının finansal sisteme kazandırılması amacıyla atılan adımlar ve geliştirilen modeller şunlardır:

Darphane çeyrek altın sistemi

Bu sistemde darphanenin ürettiği çeyrek, yarım, tam ikibuçukluk ve beşlik altınlara sahip olan tasarruf sahipleri bu altınlarını "Darphane Kazandıran Çeyrek Hesap Sistemine" dahil olan bankalardaki ve finans katılım bankalarındaki altın değerleme uzmanlarına götürerek "Çeyrek Hesap" ya da "Kazandıran Çeyrek Hesap" açaabilmekte ve altınlarını bu hesaplara yatırılabilmektedirler. Müşteriler ile banka arasında bir taahhütname imzalandıktan sonra altınlar müşteriden alınmakta, darphane tarafından kontrol edildikten sonra müşterinin hesabı aktifleştirilmektedir. Çeyrek hesap bakiyesiyle müşteriler alım-satım işlemleri gerçekeştirebilmekte, hesaplarda bulunan altınlar farklı yatırım araçlarında değerlendirilebilmekte, ilerleyen zamanda müşteriler isterlerse banka şubelerine başvurarak altınlarını fiziki olarak da alabilmektedirler (altın.gov.tr).

Ahlatıcı altın tasarrufu oluşturma modeli (ATOM)

Altın Tasarrufu Oluşturma Modeli (ATOM); Ahlatıcı Metal Rafineri A.ř. tarafından oluşturulan altın tasarruf ekosistemi projesi ile yastıkaltındaki fiziki altınların ekonomiye kazandırılması için, hurda altınların güvenli şekilde yetkili kuyumcu işletmeleri aracılığıyla TCMB'de toplanmasını amaçlamaktadır (ahlatom.com).

Ahlatıcı Metal Rafineri A.ř. tarafından geliştirilen bu modelde, tasarruf sahipleri biriktirdikleri altınlarını anlaşmalı kuyumculara götürmektedir. Anlaşmalı kuyumcu altın tasarrufu oluşturma modeli sistemine girerek ve altının TCMB'nin yayınladığı yönetmelikte bildirilen üst sınırdaki milyem değerine bağlı kalarak güncel değerini hesaplamaktadır. Tasarruf sahibinin anlaşmalı

kuyumcu ile mutabık kalması ile fiziki altın kuyumcuya teslim edilmekte ve altınların Türk lirası karşılığı Ahlatcı Metal Rafineri A.Ş.’den tasarruf sahibinin bildirdiği anlaşmalı banka hesabına gönderilmektedir. Tasarruf sahibi bankadaki hesabını istediği gibi yönetme serbestisine sahiptir. Talebi halinde bankaya giderek “altın kabul sistemi fiyat korumalı TL mevduat hesabı” da açtırabilmektedir. Bu şekilde hem birikimini güvende tutmakta hem de ilave getiri elde etmiş olmaktadır (altin.gov.tr). Bu sistemde altınların dönüşümünde güven konusuna önem verilerek, sisteme dahil olan hangi kuyumcuya gidilirse gidilsin TCMB’nin yayınladığı yönetmelikte bildirilen üst sınırdaki milyem değeri baz alınarak hesaplamalar yapıldığından tutar her yerde aynı olmaktadır.

Banka altın değerlendirme sistemi

Bu sistemde tasarruf sahibi; altın değerlendirme sistemine üye banka şubesine veya üye bankaların anlaşmış kuyumculara altınlarını götürmektedir. Buralardaki altın değerlendirme uzmanlarınca altınların kıymeti 24 ayar altın olarak gram cinsinden belirlenerek, tasarruf sahibi ile tutarda mutabık kalındıktan sonra işlem gerçekleştirilmektedir. İşlem banka şubesinde yapılıyor ise mutabık kalınan altın tutarı müşteri hesabına geçirilmektedir. İşlem anlaşmalı kuyumcularda yapılıyor ise ilgili altın tutarı tasarruf sahibinin hesabına havale yapılmaktadır. Tasarruf sahibi hesabını istediği şekilde yönetebilmektedir. Tasarruf sahibinin finansman ihtiyacı olduğunda altın likit bir teminat niteliği taşıdığından, banka mevzuatına uygunluğu çerçevesinde daha düşük maliyetle finans kaynağına ulaşma imkanı sağlanarak, teminat olarak da değerlendirilebilmektedir (altin.gov.tr).

Kuyumcu altın değerlendirme sistemi (Kad-Sis)

İstanbul Altın Rafinerisi (İAR) tarafından 2011 yılında yastıkaltında bulunan altınların kayıt altına alınarak ekonomiye dahil edilmesine yönelik bankalar ve anlaşmalı kuyumcular ile işbirliği neticesinde altın bankacılığı başlatılmıştır. İAR bu konu üzerinde çalışmalar yaparak Kad-sis sistemini geliştirmiştir. Kad-sis ile daha fazla miktarda altının yastıkaltından çıkarılması ve yeni yapılacak tasarrufların bankalar üzerinden yapılarak kayıtlı ekonomik sistem içinde kalması hedeflenmiştir.

Kad-sis; tasarruf sahiplerinin altınlarını Türkiye’nin her noktasında bulunan İAR ile anlaşmalı kuyumcuların oluşturduğu altın değerlendirme noktalarına götürerek, değerlemelerinin yapılması sonrasında kurulan teknolojik altyapısının sağladığı sistem yardımı ile banka hesaplarına saf altın şeklinde gram cinsinden aktarılmasıdır. Yapılan bu işlemde tasarruf sahibinden herhangi bir

komisyon veya ücret talep edilmemektedir. Sistemin işlevleri ile ilgili tüm aşamalar İAR tarafından organize edilip yönetilmektedir (İAR, 2020: 24).

Kad-sis'te yastıkaltında saklanan altınlar haftanın belirli günlerinde değil, haftanın her günü genişleyen bir ağ sayesinde kolaylıkla ulaşılabilen altın değerlendirme noktalarına götürülebilmektedir. Biriktirilen altınların kıymet değerlendirilmesi yapıldıktan sonra bankalarda güvence altına alınarak, iktisadi sisteme dahil edilmesine çalışılmaktadır. Kad-sis projesinin başarılı olmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle İAR Gram Altın Kıymetli Madenler A.Ş. firması faaliyete geçirilmiştir (iar.com.tr).

Kad-sis uygulaması ile altınlar, saf gram altın cinsinden tasarruf sahibinin banka hesabına yatırılmaktadır. Bu aşamadan sonra tasarruf sahibi hesabı ile ilgili kendisi işlem yapabilmektedir. İsterse banka ile iletişime geçerek "vadeli altın mevduat hesabı" açtırabilmekte, isterse tasarruf sahibinin kur riskine karşı korunmasını amaçlayan ve kurun yükselmesi veya düşmesi gibi olumsuz durumların oluşması neticesinde tasarruf sahibini koruyan "FATSİ" modelini uygulayabilmektedir. FATSİ uygulaması ile TCMB altın fiyatlarında oluşacak dalgalanmalardan bağımsız olarak tasarruf sahibinin hesabına altı ay için %1, yıllık için %2 şeklinde ilave getiri yatırmaktadır (kadsis.com).

Nadir ATS-TÜRK altın toplama sistemi

Yastıkaltında bulunan altınların ekonomiye kazandırılması için yapılan çalışmalardan biri de Nadir Metal Rafineri A.Ş.'nin geliştirerek uygulamaya başladığı "Altın Toplama Sistemi Türkiye" (Ats-Turk) projesidir. Bu sistemde; Türkiye genelindeki Ats-Turk anlaşmalı kuyumcular vasıtasıyla altın tasarruflarının banka hesaplarına aktarılarak, güvence altına alınması sağlanmaktadır. Altınlar 24 ayar saf altın olarak gram cinsinden yatırılmaktadır. İşlemlerden herhangi bir ücret talep edilmemektedir. Altının değerlemesinde, BDDK tarafından açıklanan hurda altın değerlemesinde kullanılacak asgari milyem değeri esas alınmaktadır (altin.gov.tr).

Onsa altın kabul sistemi

Tasarruf sahibinin getirdiği altınlar ONSA altın kabul merkezlerinde (ONSA AKM) değerlendirildikten sonra müşterinin vadesiz altın depo hesaplarına yatırılmaktadır. Gerçek kişi gibi tüzel işletmeler de bu sistemden faydalanabilmektedir. Altınların değerlendirme işlemlerinde BDDK'nın belirlediği tutar kullanılmaktadır. Tasarruf edilen tüm altınlar 24 ayar saf altın olarak hesaplara geçilmektedir. Bu işlemlerde tasarruf sahibi herhangi bir komisyon veya ücret ödememektedir. Altın sahipleri altınlarını; hafta içi 5 gün 24 saat avantajlı kurdan faydalanarak Türk lirasına da çevirebilmektedirler (altin.gov.tr).

Bu sistemlere bakıldığında bazılarının birbirine oldukça benzer yapıda olduğu görülmektedir. Bu durum istenilen amacın yeterli ölçüde gerçekleşmesine neden olurken, yeni projelerin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Yastıkaltı Altınların Finansal Sisteme Kazandırılmasına Yönelik Proje Önerileri

Türkiye’de yastıkaltındaki altın miktarının fazlalığı; bunların ekonomiye kazandırılması ve finansal sistem içerisine çekilmesi çabalarını beraberinde getirmektedir. Buna yönelik olarak hayata geçirilen uygulamalar sayesinde bazı ilerlemeler sağlansa da hala çok büyük miktardaki altının yastıkaltında olduğu düşünülmektedir. Geliştirilen sistemler incelendiğinde, işleyişlerinin birbirlerinden çok farklı olmadığı görülmüştür. Bu yüzden bu sistemler sınırlı şekilde başarıyı yakalamıştır. Dolayısıyla daha etkili olabilecek, daha fazla altının kayıt altına alınmasını sağlayacak sistemlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye’de yastıkaltı olarak nitelenen ve kişilerin zor dönemler için sakladıkları altının finansal piyasalara nasıl entegre edileceği önemli bir konu olmasına rağmen bu hususta yeterli çözümler üretilmemektedir (Avcı, 2019: 40). Yakupoğlu ve Okur’un (2021) yaptıkları çalışmaya göre; Türkiye finans piyasasındaki uzmanların %100’ü altını Türkiye’de geleneksel bir yatırım aracı, %88’i önemli bir finansal varlık, %85’i güvenli liman olarak görmekte ve Türk bankacılık sektöründeki altın işlemlerinin ağırlığının artırılması gerektiğine inanmaktadır. Bu sonuçlar, altının hem işlem hacmi hem de ürün yelpazesi açısından Türk bankacılık sektöründe daha fazla yer alabileceğini göstermektedir.

Akın ve Demir (2021) altın tasarrufunda bulunanların bu tercihlerinin nedenlerini; parasal veya siyasal istikrarsızlığa karşı güvenli liman olarak görülmesi, genele uymak, uzun dönemli düşünmek, takı olarak kullanabilmesi, kolay satın alınması ve öngörülebilir olması şeklinde tespit etmişlerdir. Ayrıca Türkiye’deki altın tasarruflarının, makroekonomik dengesizliklerin ve enflasyonun sonucu olduğunu; bu durumlarda değişiklik olmadığı sürece yatırımcıların altın yatırımlarından vazgeçmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Uluyol (2011: 262-264) bireylerin tasarruflarını yastıkaltında tutma nedenlerini; kültür, yaşam tarzı, ileride ortaya çıkabilecek beklenmeyen durumlara karşı ihtiyatlı olma isteği, finansal sisteme duyulan güvensizlik, küçük tasarrufların büyük yatırımlar yapmaya yetmemesi, yaşanan krizler, yatırım araçlarının yetersizliği, bankaların işlem maliyetleri, faiz düzeyi ve halkın sosyal güvencesinin yetersiz olması şeklinde sıralamıştır. Çalışmasında; katılımcıların %65’i kişilerin sosyal güvenceye kavuşmasının yastıkaltı yatı-

rımları azaltacağını, %64'ü yastıkaltında bulunan tasarrufların bankalara yatırılmasının ekonomik yönden yararlı olacağını, %68'i ise bu konudaki çalışmaların yeterli olmadığını, yastıkaltındaki tasarrufların ekonomiye kazandırılması amacıyla daha etkili yollar bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Demirci vd. (2022) yaptıkları çalışmada; altın tasarruf sahiplerinin altın bankacılığı sistemini kullanmamalarının temel sebeplerini; sistem ile ilgili olarak yeterli bilgi sahibi olmamaları ve bankalara karşı olan güvensizlik olarak tespit etmişlerdir. Ayrıca altını bir yatırım ve güvence aracı olarak gören tasarruf eğilimi daha yüksek olanların, bu sistemi (altın bankacılığını) kullanmaya daha meyilli olduklarını ve bu sistemin daha yüksek getiri sağlaması halinde kişilerin sistemi kullanma konusunda daha eğilimli olabileceklerini tespit etmişlerdir. Öztürk (2019) yaptığı analizde; Türkiye'de altın bankacılığı kapsamında bulunan yatırım enstrümanlarının yurtiçi tasarruflara olumlu etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Bu sonuçlar ışığında altın tasarruf sahiplerinin yastıkaltına yatırım yapma eğilimlerinin altında yatan sebeplerin; güven eksikliği, geleceğe yönelik belirsizlikler, gelecek hakkındaki endişeler ve dini sebeplerle faiz hassasiyeti olan ve parasını faize yatırmak istemeyenlerin olduğu söylenebilir. Bu durumlar gelecekteki yastıkaltı altın tasarruflarının devam edeceğinin ve bu tasarrufların ekonomiye kazandırılmasının önemli olduğunun bir göstergesi niteliğindedir.

Bu sonuçlardan hareketle yeni sistemlerin geliştirilerek daha çok altının ekonomi içinde değerlendirilmesine destek olacak projeler önem taşımaktadır. Bu kapsamda; güven unsurunu artırmayı, belirsizlik ve gelecek kaygısını azaltmayı amaçlayan, değişik türdeki altın tasarruf sahiplerinin çekincelerini dikkate alan, altınlarını güvenli bir şekilde finansal sistem içerisine sokmalarını sağlayacak farklı proje ve sistem önerileri tasarlanarak aşağıda detayları verilmeye çalışılmıştır.

Altın tasarrufunda kadınların ön planda olduğu (kadınların altından yapılmış takılar satın alması, altın günleri, düğünlerde takılan altınların hukuken kadına ait görülmesi¹ v.b. durumlar göz önüne alındığında) ayrıca kullanımı-

1 Yargıtay 3. Hukuk Dairesi'nin 2019/1799 E., 2019/5672 K. sayılı kararına ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 2017/1038 E. ve 2021/458 K. numarası ile verilmiş olan karara göre: "Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına, örf ve adete, ülke gerçekleri ile yöresel geleneklere göre; evlenme sebebiyle, gerek ailelerce ve gerekse yakınlarınca kadına geleceğinin güvencesi olarak düğünde takılan ziynet eşyaları ve para davacı kadına bağışlanmış sayılır. Aynı biçimde, düğünde erkeğe takılan ziynet eşyaları ve para açısından da kadının herhangi bir biçimde kabulü söz konusu olmadıkça ve aksi de ispatlanmadıkça kocanın bu eşyaları eşine bağışladığı kabul edilir."

nın da daha çok kadınlar tarafından yapılmasından dolayı projelerin geliştirilmesinde bu durum da dikkate alınmıştır.

Kadınlarımız İçin Altın Emeklilik Projesi (PROJE 1)

Türkiye’de altını; değer biriktirme aracı olarak daha çok kadınların gördüğü bilinmektedir. Bu kadınların da büyük çoğunluğu ev hanımlarından oluşmaktadır. Ayrıca bu gruptakiler zaman zaman altın günleri düzenleyerek altın birikimlerini artırma yoluna gitmektedirler. Ancak ev hanımlarına yönelik henüz bir emeklilik projesi hayata geçirilmiş değildir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de ev hanımı sayısının yaklaşık 10 milyon kişi olması da oldukça dikkate değer bir rakamdır. Dolayısıyla bu grupta yer alan (ev hanımı) kesimin emeklilik ile ilgili endişeleri dikkate alınarak; hem bu endişeleri giderici hem de ev hanımlarına emeklilik imkânı sağlayan, odağında yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılması olan bir sistemin geliştirilmesi yastıkaltında bulunan bir miktar altının daha finansal sisteme kazandırılmasını sağlayabilecektir. Buradan hareketle şu şekilde bir sistem önerisi oluşturulmuştur.

Örnek Olay: Ev hanımları minimum 100 gram altına denk gelen hurda altınla sisteme giriş yapacaklardır. 100 gram altını olan ev hanımı bu sisteme üye olan anlaşmalı bankalardan birine giderek altınlarını eksperlere değerlendirecek, bu altınlar kişinin Takasbank’taki altın emeklilik hesabına aktarılacaktır. Böylece “Altın emeklilik” sistemine katılan tüm ev hanımlarının hesapları ortak bir havuzda kolayca takip edilebilecektir. Yatırılan tutar ne olursa olsun yatırılan altınların tamamı TMSF kapsamında olacaktır. Bu şekilde tasarruf sahipleri için çok önemli olan güven unsuru da sağlanmış olacaktır. Ödeme gücüne göre aylık, üçer aylık, altışar aylık veya yıllık şekilde esnek ödeme seçenekleriyle ödeme yapabilecekleri bir ödeme planı oluşturulacaktır. Ev hanımlarının düzenli geliri olmamasından dolayı ödemelerin esnek olması ve gerektiğinde dondurulabilmesi sistemin işleyişi açısından önem taşımaktadır. Anadolu’da tarım sektöründe çalışanların bir kısmı hasat dönemlerinde yani yılın belli dönemlerinde gelir elde etmektedirler. Bu nedenle esnek ödeme planı bu kesimin talebinin karşılanması açısından da önemlidir. Ödeme yapılamayan aylar olabileceği gibi geçmişe yönelik toplu altın (ya da karşılığı Türk Lirası) yatırılabilmesi de söz konusu olabilecektir. Ev hanımları bu plan süresince altınlarını sistemde tutacaklar ve aylık ödemelerini gerçekleştirerek dönem sonunda emeklilik hakkı kazanacaklardır.

Havuzda toplanan altınların ise atıl bir şekilde durması yerine, profesyonel portföy yöneticileri tarafından en uygun fonlarda değerlendirilmesi sağlanacaktır. Böylelikle havuzda bulunan altın tutarının da sürekli yükselme-

si sağlanacaktır. Günümüzde oluşturulan bireysel emeklilik sisteminde %30 devlet katkısı bulunmaktadır.² Bu projede de bireysel emeklilik sistemine benzer şekilde, ilk giriş altın tutarının belli bir yüzdesi oranında ve sisteme sonraki dönemde yatırılan altınların belli bir oranında devlet katkısı sağlanması sistemin cazibesini artırabilecektir. Burada yine bireysel emeklilik sözleşmesinde olduğu gibi tasarruf sahibinin bir yıl içinde alacağı toplam devlet katkısı, aynı yıla ait toplam brüt asgari ücretin %30' ile sınırlandırılabilir. Tasarruf sahibinin altını yıllık olarak ödemesi söz konusu olduğunda devlet katkısı da yıllık ödenebilecektir. Eğer kişiler sistemden çıkmak isterlerse yatırmış oldukları altınlarını 24 ayar gram altın olarak ya da bunun parasal karşılığını nakit olarak alabileceklerdir. Eğer süresinden önce altınlar geri alınırsa emeklilik hakkı doğmamış olacağından, devletin ödemiş olduğu katkı payı hakkı kaybedilecek, fakat o zamana kadar olan kazançlar alınabilecektir.

Sisteme katılım tarihi baz alınarak hesaplanan, 20 yıllık asgari ücretin Sosyal Güvenlik Kurumu prim ödeme tutarından az olmayacak şekilde yeterli altın toplanana kadar emeklilik hakkı kazanılamayacaktır. Emeklilik hakkı vade ve yaşa göre değişebilecektir. Ödemeler bittiğinde belirlenen emeklilik yaşı beklenecektir. Minimum altın tutarı tamamlandığında tasarruf sahibi ev hanımını isterse ödemeleri durdurulabilecek veya daha fazla emekli aylığı almak isterse ödeme yapmaya devam edebilecektir. Ödeme yapılmaya devam edildiği sürece, devlet katkısı devam edecek, ödeme yapılması bittikten sonra devlet katkısı da bitecektir. Ancak kişilerin emekliliği hak edeceği yaşa kadar yatırım danışmanları havuzdaki altın birikimlerini değerlendirmeye devam edecektir.

Bu önerinin artı yönleri; özellikle kadınlar tarafından saklanan altınların bir kısmının yastıkaltından çıkarılmasının sağlanabilmesi, ev hanımlarına emeklilik hakkı gibi bir seçenek sunabilmesi, yastıkaltından çıkarılan altın tasarruflarının profesyonel fon yöneticileri tarafından yönetilmesi sonucunda tasarruf sahiplerine daha yüksek kazançlar sağlanabilmesi, ilerleyen zamanlarda potansiyel olarak yastıkaltına gitmesi muhtemel tasarrufların ekonomiye kazandırılması, finansal sisteme orta ve uzun vadeli bir kaynak girişi sağlanması ve Türkiye'deki tasarruf oranının artırılması şeklinde sıralanabilir. Eksi yönleri ise ev hanımlarının düzenli geliri olmamasından dolayı ödemelerin aksaması ve düzensiz olabilmesi şeklinde sıralanabilir. Geliştirilebilir ve daha detaylandırılabilir olan bu proje, özellikle ev hanımlarının yastıkaltında bulundurdıkları altınlarının çıkarılmasına yardım edebilir niteliktedir.

2 22 Ocak 2022 tarih ve 31727 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "7351 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile birlikte %25 olan devlet katkısı oranı %30 olarak uygulanmaktadır.

Altın Pos Projesi (PROJE 2)

Türkiye’deki geleneklerden bir tanesi sünnet düğünü, evlenme, doğum gibi özel günlerde akrabaların, arkadaşların, yakınların hediye olarak altın (çeyrek altın, gram altın, yarım altın, bilezik v.b.) getirmesidir. Bu tür cemiyetlerde fiziki olarak hediye edilen altınların büyük bir kısmı yastıkaltına gitmektedir. Türkiye’de yılda yaklaşık 600.000 düğün yapıldığı (buna ilaveten sünnet düğünü, doğum v.b) ve bu düğünlerde ortalama 100 gr altın hediye edildiği düşünüldüğünde bu projenin potansiyeli daha iyi anlaşılabilir. Buradan hareketle hediye edilen altınların doğrudan yastıkaltına veya kasalara gitmesini önlemek ve finansal sisteme kazandırılmasını sağlamak amacıyla “Altın Pos” projesi önerilmiştir. Bu proje ile bankacılık sektörünce geliştirilecek olan bir pos cihazının, fiziki altın şeklindeki hediyeleşmeyi azaltabileceği ve hediye edilen altınların yastıkaltına gitmesini engelleyebileceği bir proje olduğu düşünülmüştür.

Örnek Olay: Bankalar “altın pos cihazı” adında bir pos cihazı çıkaracaklardır. Bu pos cihazını kullanmak isteyen düğün sahipleri önceden bankaya başvuracak ve banka bu pos cihazını bu kişilerin hesaplarına tanımlayacaktır. Başka bir deyişle; düğün, sünnet, doğum gibi özel günlerin öncesi cemiyet sahibi olan kişiler (gelin-damat, anne-baba) bankaya giderek, müşterek vadesiz altın mevduat depo hesabı açtıracaklar, özel günden birkaç gün önce ya da o gün bankaya giderek, hesap numaralarının tanımlandığı pos cihazını alacaklardır. Bu pos cihazı, istenilen miktarda gram şeklinde altın alımına izin verecektir. Gram altın hediye etmek isteyen davetli pos cihazının üzerindeki gram işaretine veya çeyrek altın hediye etmek isteyen davetli çeyrek altın işaretine bastığında kredi kartı ile kolay ve hızlı bir şekilde ödemeyi yapabilecektir. Davete katılan misafirlerin taktıkları tutarın karşılığı altın, 24 ayar saf altın şeklinde ve gram olarak düğün sahiplerinin daha önce açmış oldukları banka hesabına geçecektir.

Günümüzde bankalar pos kullanımı karşılığında müşterilerinden komisyon almaktadırlar. Ancak bu projede, altınların bankanın hesaplarına girmesinin bankaya sağladığı avantajlar ve pos cihazının bir günlüğüne kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda herhangi bir komisyon söz konusu olmayacaktır. Bunun yerine bir depozito ücreti söz konusu olabilir, pos cihazının iadesinde de bu depozito kişilere geri ödenebilir. Eğer müşteriler altınlarını fiziki olarak almak isterlerse, ilgili bankaya birkaç gün öncesinden bilgi vermeleri durumunda altınlarını gram cinsinden alabileceklerdir. Ayrıca hesap sahibi istediği takdirde altın hesabını Türk lirası hesabına dönüştürerek, vadedi hesaba geçiş yapabilecektir.

Bu projenin artıları; düğün, sünnet gibi cemiyetlerde takılan ve yastıkaltına gitmesi muhtemel bir kısım altının yastıkaltına gitmesinin önlenmesi, kişilerin düğünleri sonrasında altınları güvenli bir şekilde saklamak için kasa kiralama maliyetinden kurtulmaları, takılan altınların kaybolma veya çalınma riskinin ortadan kalkması, davetlilerin istediği miktarda altın takabilmesi, kimin ne taktığının kolayca belirlenebilmesi, darphanenin fiziki olarak bastığı altın miktarının dolayısıyla altın ithalatının azalması şeklinde sıralanabilir. Ayrıca günümüzde altın alımlarında taksit yapılmaması, buna karşın davetlilerin yaptığı altın pos işleminin bankalar tarafından taksitlendirilebilmesi sistemin cazibesini artırabilecektir. Bu projenin eksi tarafları ve önündeki engeller ise yerleşik gelenekler, alışkanlıklar neticesinde projenin yeterince başarıya ulaşmamasıdır. Elbette yerleşik geleneklerin bir anda değişmesi beklenmese bile her şeyin dijitalleştiği bu çağda, bazı kişilerin bu sistemi tercih etmesi ve sistemin giderek benimsenmesi, “altın takılması şeklinde” yastıkaltına giden altınların bir kısmının daha finansal sisteme kazandırılmasında etken olabilecektir.

Tüm Altınlar Senin Projesi (PROJE 3)

Yerleşik geleneklerin de etkisiyle, altın tasarruflarında kadınlar önemli bir paya sahiptir. Altın tasarruflarının başka bir özelliği de diğer yatırım araçlarına göre daha uzun vadeli yatırım aracı şeklinde görülmesi ve genellikle çeşitli menkul ve gayrimenkul (ev, araba vb.) alımı gibi durumlarda altınların bozdurulmasının gündeme gelmesidir. İşçilik gibi maliyetlerden dolayı zarar söz konusu olmasın diye tasarruf amacı ile alınan altınların ayarı yüksek olanlar tercih edilmektedir.

Kadınlar için altın takılar, bir yandan zor günlerde bir güvence anlamı taşıırken diğer yandan sosyal bir statü ya da zenginlik göstergesi sayılabilmektedir. Dolayısıyla kadınlar tarafından ziynet eşyası olarak; düğün, sünnet gibi durumlarda takılmak istenmektedir. Yastıkaltı altınların finansal sisteme kazandırılmasındaki esas amaç hurda altının yastıkaltından çıkarılmasıdır. Ancak kadınlar çeşitli sebeplerle sahip oldukları altınlarından fiziki olarak vazgeçmek istemeyebilmektedirler. “Tüm altınlar senin” projesi bu unsurlar dikkate alınarak geliştirilmiştir.

Örnek Olay: Kadınlar sahip oldukları hurda altınlarını anlaşmalı olan kuyumculara götüreceklerdir. Getirilen altınlar bu kuyumcularda altın değerlendirilme uzmanları tarafından değerlendirildikten sonra, anlaşmalı bankalarda 24 ayar saf altın olarak gram cinsinden “vadesiz mevduat altın depo hesabı” açılarak kişinin hesabına aktarılacaktır. Herhangi bir sebeple süs eşyası ola-

rak bir yerde altınlarını takmak isteyen kadınlar, sistemde anlaşması olan kuyumculara giderek, kendisinin bankada bulunan altın hesabındaki altınının değerine denk tutardaki veya daha az tutardaki altını takı olarak alarak alıp takabilecektir. Kadınların kuyumculardan takmak için aldıkları ziynet eşyasının karşılığı olarak, bankadaki hesaplarında bulunan altına banka tarafından bloke konulacak ve bu hesaptan bu miktarda işlem yapılması altınlar kuyumcuya geri getirilene kadar engellenecektir. Dolayısıyla bu sistemde bankaların ve anlaşmalı kuyumcuların birbirlerine entegre bir şekilde çalışması büyük önem taşımaktadır. Kadınların kuyumcudan altınları alması aşamasında taraflar arasında sözleşme imzalanacak, altınların geri getirilmemesi halinde sözleşme koşulları gereği; geri getirilmeyen altın tutarının (daha önce banka tarafından bloke konmuş tutar) kuyumcunun hesabına herhangi bir talimat gerektirmeksizin aktarılması sağlanacaktır. Bu sistemi bir nevi altın kiralama işlemi gibi düşünmek mümkündür.

Önerilen bu sistemin artı yönleri; bir yandan kadınların sahip oldukları altınlar bankalarda değerlendirilmeye devam ederken diğer yandan altınlarını saklama zahmetinden veya çalınma riskinden de kurtarmış olacaklardır. Ayrıca bir süs eşyası olarak gördükleri altınlarını istedikleri zamanlarda kullanabilecekler, hatta farklı modellerde ziynet eşyası takma şansını da elde etmiş olacaklarından sistemi benimsemeleri kolaylaşacaktır. Bu sistemin eksi yönleri ise bankalar ve kuyumcular arasındaki online entegrasyonun sağlanmasındaki zorluklar, kuyumcuların teknolojik altyapılarının yeterli olmaması ve bazı kuyumcuların bu sisteme katılmadaki isteksizlikleri olabilir. Ayrıca bu uygulamanın gerek hukuki gerekse mali tarafı söz konusudur. Bundan dolayı uygulamayla bağlantılı hukuki ve mali çerçevelerin de oluşturulması gerekmektedir. Bu durum uzun ve daha detaylı bir çalışma süreci gerektirebilir. Hukuki ve mali altyapısıyla sistem iyi işleyebilir hale getirilebilir ise yastıkaltında bulunan altının bir miktarının daha iktisadi alana kazandırılması söz konusu olabilir.

Altın İşin Olsun Projesi (PROJE 4)

Hurda altınların yastıkaltından çıkarılarak ekonomiye kazandırılmasının diğer bir yolu altın tasarruf sahiplerinin, iş kurmak veya işini büyütmek istemesi ve bu amaçla devletin hibe veya destek programlarından yararlanmak istemesi olabilir. Uzun vadeli altın tasarrufu sahibinin; kendisi, çocuğu veya eşi yeni iş kuracaksa, işini büyütecekse yastıkaltında biriktirmiş olduğu altınlarını bozdurabilmektedir. Bu sistem önerisi de bu düşünce üzerine oluşturulmuştur.

Örnek Olay: Yeni iş kurmak isteyenler veya işini büyütecekler için devlette bir hibe ya da destek programı adı altında bir program oluşturulacaktır. İş kuracak veya işini genişletecek girişimciler öncelikle projelerini hazırlayacaklar, bu projede yapmak istedikleri işin gerektirdiği hususları ayrıntılı hesaplamalar ile sunacaklardır. Dolayısıyla projenin içeriğinde bir fizibilite raporu da olacaktır. Hazırlanan bu proje; devletin görevlendireceği bir kurum tarafından incelendikten sonra bu işletmenin kurulması veya büyütülmesi için ne kadarlık bir sermayeye ihtiyaç duyulduğu hesaplanacak, bir üst limit belirlenecek ve bu limit anlaşmalı bankalara bildirilecektir. Belirlenen bu limitin içerisinde mevcutta devletin iş kuranlara yönelik vermiş olduğu standart geri ödemesiz hibe desteği de bulunabilir. Limitin belirlenmesinden sonra, tasarruf sahibi kişi anlaşmalı olan kuyumcuya veya bankaya gidecektir. Kişinin verdiği tüm hurda altınların uzmanlarca değerlendirilmesi yapılacak, tespit edilen değer karşılığında “24 ayar saf altın” gram olarak anlaşmalı olan bankadaki hesabına aktarılacaktır. Sonrasında banka tarafından kredi kullandırma işlemi yapılacaktır. Kredi kullandırma işlemi ile eş zamanlı şekilde kişinin altın hesabına kredinin vadesi baz alınarak bloke konulacak ve rehin işlemi tamamlanacaktır. Rehin tutarı marjlı olabileceği gibi altının likit özelliğinden dolayı birebir de olabilecektir. Bu işlemlerden sonra kredi tutarı iş kuracak kişinin hesabına yatırılacaktır. Geri ödemesiz hibe desteği dışında kalan limit içerisindeki kalan kısım bir yılı geri ödemesiz şekilde çok düşük faizle veya sıfır faizle kullanılacaktır. Ayrıca işini kuran kişi eğer isterse bu işten elde ettiği kazançları ile ilk başta rehin olarak verdiği altınları geri alabilecektir.

Bu önerinin artı yönleri; yastıkaltında bulunan altınların finansal sisteme ve üretime yönlendirilebilmesi, makroekonomik anlamda ülkenin istihdamına, vergi gelirlerine katkı sağlaması, devletin kaynaklarının daha verimli kullanılması, tasarruf oranlarında artış; mikroekonomik açıdan iş kurmanın ve uzun vadeli kredi kullanılmanın kolaylaşması; bankalar açısından ise uzun vadeli kaynak temini sağlanması şeklinde sıralanabilir. Eksi yönü ise bu sistemin kötüye kullanılması durumunda devletin verdiği desteklerin amacına ulaşamaması ve devletin gelir kaybı yaşayabilmesidir.

Mevcutta devletin yeni iş kurmak isteyenlere yönelik olarak hazırladığı geri ödemesiz bir hibe desteği bulunmaktadır. Ancak önerilen sistemin işleyiş mantığı biraz daha farklıdır. Bu projenin “eksi yönü de dikkate alınarak” daha da geliştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi faydalı olabilir.

Güven Probleminin Aşılması Projesi (PROJE 5)

İnsanların altınlarını fiziki olarak saklamak istemesinin altında; altının tüm para birimlerine kolayca dönüştürülebilmesi, finansal sisteme duyulan güvenin yetersizliği, finansal varlıkların değerinin düşebileceği, fiziki altının yok olma riskinin bulunmaması gibi sebepler yatmaktadır. Demirci vd. (2022) çalışmasına göre; altın tasarrufunda bulunan bireylerin altın bankacılığı ile ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi olmaları ve bankalar hakkında güvensizlik hissetmemeleri bu kişilerin sahip oldukları altınları finansal sistem içerisine dahil etmelerini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla geçmişte olduğu gibi günümüzde de fiziki altın tasarruflarının en önemli sebeplerinden birisi güven eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda; fiziki altınların finansal sistem içerisine sokulması amaçlanıyorsa ilk yapılacak işlerden biri; güven probleminin çözülmesini sağlamaktır. Altınların finansal sistem içerisine bankalar ve finansal kurumlar aracılığıyla sokulması durumunda altın tasarruf sahipleri sistemik risk ve bankaların batma riski ile karşı karşıya kalabileceklerini düşündüklerinden bu duruma olumsuz yaklaşabilmektedir. Bu anlamda öncelikle tasarruf sahiplerinin güveninin kazanılması ve korunması için çeşitli risklerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Risklerin ortadan kaldırılması da sigorta sayesinde yapılabilecektir. Mevcut durumda hesaplarda bulunan mevduatların 650.000 TL’ye kadarlık kısmı TMSF mevduat güvencesi kapsamındadır.³ Bu öneri kapsamında mevduat güvencesine benzer ancak uluslararası alanda da geçerliliği bulunan bir sigorta sistemi önerilmektedir. Günümüzde sigortacılık sektöründe kullanılmakta olan reasürans sistemine benzeyen bir sistem bankalar arasında da geliştirilebilir.

Örnek Olay: Altın tasarrufu sahipleri altınlarını anlaşmalı kuyumcu veya bankalara götürecekler, buralarda altınların değerlemesinin yapılmasından sonra anlaşmalı bankalarda açılan hesaplara 24 ayar gram altın cinsinden aktarılacaktır. Bu altınlar, reasürans sisteminde olduğu gibi uluslararası alandaki anlaşmalı bankalar veya kurumlar sayesinde sigortalı olacaktır. Dolayısıyla altın hesabı açılan bankanın batması v.b gibi riskler altın tasarrufu sahipleri için ortadan kalkmış olacaktır. Ayrıca savaş, kriz, doğal afet gibi olumsuz durumların yaşanması halinde tasarruf sahipleri isterlerse altınlarını anlaşmalı banka veya kurumlardan da fiziki olarak teslim alma imkânına sahip olacaklardır. Altının değerinin bütün dünyada aynı olması tüm dün-

3 7.12.2023 tarih ve 26339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Sigortaya Tabi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelik” hükümleri çerçevesinde; Türkiye’de faaliyet gösteren bir kredi kuruluşunun yurtiçi şubelerinde Resmi Kuruluşlar, Kredi Kuruluşları ve Finansal Kuruluşlara ait olanlar haricindeki Türk Lirası, Döviz ve Kıymetli Maden Cinsinden Mevduat hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamının 650 Bin Türk Lirası’na kadar olan kısmı 2024 yılı için sigorta kapsamındadır.

yada geçerliliğe sahip olması sebebiyle sigortacılıktaki reasürans sistemine benzer bir sistemin geliştirilmesi çok zor olmayacaktır.

Bu projenin artıları; her türlü kötü durumda (kriz, doğal afet, bankanın batması v.b.) altınlarını fiziki olarak alabileceklerini düşün­en altın sahiplerinin altınlarını yastıkaltından çıkarmalarının kolaylaşması, altın sahiplerini kasa kiralama ve çalınma riskinden kurtarmasıdır. Eksi yönleriye; olası bir risk gerçekleşmesi durumunda hangi kurumun ne kadarlık bir ödemede bulunacağıının net bir şekilde ortaya konması, hukuki ve mali altyapısının geliştirilmesi için diğer önerilere göre daha fazla çalışma gerektirmesidir. Bu önerinin yapılacak çalışmalardan sonra uygulanabilir hale getirilmesi sonucunda güven unsuru tesis edilmiş olacağıından, yastıkaltındaki altınların finansal sistem içerisine çekilmesine katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Sonuç

Yurtiçi tasarrufların fazlalığı ve finansal sistemin temel işlevlerinden biri olan tasarruf arzının yatırım talebine doğru yönlendirilmesi, ülke ekonomilerinin istikrarlı bir şekilde büyümeye devam etmesinin ön koşullarından bir tanesidir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki tasarruf yetersizliği kalkınmanın önünde bir engel yaratmaktadır. Türkiye gibi ortalama tasarrufların nispeten az olduğu ülkelerdeki tasarruf yetersizliği, yatırımların daha yüksek faizle fonlanmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan; yastıkaltı altınların finansal sistem içerisine çekilmesi oldukça önem taşımaktadır.

Bu bağlamda; 2011 yılından itibaren yastıkaltındaki altınların ekonomiye kazandırılması için İAR'nin öncülüğünde bazı çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmaların sonrasında görülen potansiyel neticesinde; devlet, bankalar, kuyumcular ve diğer rafinerilerin içinde yer aldığı altın bankacılığının gelişmesine yönelik bazı adımlar atılmıştır. Altın bankacılığı anlayışı çerçevesinde geliştirilen ürünler, bir miktar yastıkaltı altının ekonomiye dahil edilmesini sağlamış olsa da bu konuda daha çok çalışma yapılması gerekmektedir. Oluşturulan bu sistemler incelendiğinde benzer tip ürünler ile altın tasarrufu sahiplerinin sisteme çekilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Oysa ki altın tasarruflarının finansal sistem içerisine çekilebilmesi için farklı kesimlerin hassasiyetlerini de dikkate alan farklı projelerin geliştirilip uygulamaya geçirilmesi başarı şansını artıracaktır. Çünkü altın yatırımcıların altınlarını yastıkaltında tutma sebepleri ve gelecekle ilgili beklentileri birbirlerinden farklılık gösterebilmektedir. Bu anlamda farklı projeler; farklı saiklere ve demografik özelliklere (yaş, cinsiyet, yaşanılan bölge, kültürel öğerler v.b) sahip olan yatırımcıların ilgisini çekerek istenilen amacı gerçekleştirmeyi kolaylaştırabilir.

Buradan hareketle bu çalışmada; Türkiye’deki yurtiçi tasarruf yetersizliğini azaltacak, finansal sistem dışında bulunan yastıkaltındaki altınları finansal sistem içerisine çekmeyi amaçlayan, birbirlerinden farklı amaçlarla altın tasarrufunda bulunan kesimlere yönelik 5 farklı proje önerilmiştir.

Birinci proje ile özellikle farklı nedenlerden dolayı çalışmayan ev hanımları için emeklilik imkânı sağlayabilecek bir sistem tasarlanmıştır. Altının ev hanımları tarafından saklanması en önemli sebeplerinden biri gelecek kaygısıdır. Ev hanımları için gelecek kaygısından kurtulmanın yollarından birisi emekli olmaktır. Bu projede bu iki unsur bir araya getirilerek ev hanımlarının yastıkaltı altınlarının finansal sisteme kazandırılması amaçlanmıştır. İkinci projede daha çok yeni altın tasarruflarının yastıkaltına gitmesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Kültürel normlar sonucunda düğün, sünnet, doğum gibi durumlarda kişilere altın hediye edilmekte ve bu altınların büyük birçoğu ileride kullanılmak üzere yastıkaltında saklanabilmektedir. Bunun önüne geçmek için altının yastıkaltına gitmeden doğrudan ekonomiye ve finansal sisteme kazandırılması amaçlanmıştır. Günümüzde Pos cihazlarının bilinirliğinin ve kullanımının yaygın olması, sistemin uygulanabilirliğini kolaylaştıran bir unsurdur. Üçüncü proje; altından yapıma ziynet eşyalarının statü sembolü, zenginlik ve güç göstergesi olarak sayılmaları ve kadınların ziynet eşyası anlamında altınlara olan ilgisi ve bağlılığı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Bir anlamda kiralama işlemi olarak da düşünülebilecek bu sistemde; kadınlar hem istediklerinde ziynet eşyalarını takabilecekler hem de takmadıkları zaman ekstra gelir elde edebileceklerdir. Dördüncü proje iş kurma fikrinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Yastıkaltında altın tasarrufunda bulunanların bir kısmının bu altınları iş kurmak (veya işini büyütmek) amacıyla yastıkaltından çıkarttıkları bilinmektedir. Bu bağlamda devlet desteği ile bu projede; iş kurmak veya büyütmek isteyenlerin sahip oldukları altınlar, bankalarca teminat niteliği taşıyarak ve rehin işlemi yapılarak kredi kullanılabilmektedir. Kullanılan krediler yatırım kredisi şeklinde uzun vadeli olarak kullanılacak, altınlar da daha uzun vadeli olarak bankada kalabilecektir. Altının likit özelliği bu sistemin uygulanabilirliğini kolaylaştıracaktır. Bu proje bir yandan yastıkaltı altınların finansal sisteme çekilmesini sağlarken diğer yandan Türkiye ekonomisinin büyümesine ve istihdamına değer katabilecek, yeni iş fikirlerinin gerçekleşmesini sağlayabilecek iyi bir uygulama olabilir. Beşinci proje ise bireylerin güven unsurundan dolayı altınlarını fiziki olarak saklamayı tercih etmelerinden hareketle oluşturulmuştur. Güven unsurunun artırılması amacıyla mevduat sigortasına benzer bir uygulama ve sigortacılık sektöründe var olan reasürans sistemine benzer bir sistemin kullanılabileceği önerilmiştir. Bankaların batması durumunda

bile altın tasarruf sahiplerinin altınlarını istediği yerden istediği zamanda çekebileceklerini bilmelerinin güven duygusunu artırarak altın tasarruflarının yastıkaltından çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Bu proje uygulanabildiği takdirde, yastıkaltı altın tasarrufunda bulunanların temel çekincelerinden birini ortadan kaldıracaktır.

Önerilen bu sistemlerin teknolojik, hukuki ve mali alt yapılarının ilgili otoritelerce hazırlanarak, daha da geliştirilip uygulamaya konması yastıkaltı altınların finansal sistem içerisine daha fazla çekilmesini sağlayabilecektir. Önerilen projelerin başarılı biçimde işlemesi için anlaşmalı bankalar ile anlaşmalı kuyumcuların işbirliği içinde çalışmaları önemlidir. Bu projelerin başarılı olması halinde yastıkaltında bulunan tahmini 5.000 ton altının bir kısmının daha finansal sisteme kazandırılması sağlanarak; Türkiye'deki tasarruf oranlarında artış, buna paralel olarak faiz oranlarında düşüş, düşük maliyetli finansmana ulaşma olanağı, yatırımlarda, büyümede ve istihdamda artışlar sağlanabilecektir. Tasarruf sahipleri açısından ise yukarıda detayları verilen artılarının yanında; altınlarının kaybolma, çalınma riski ortadan kalkacak ve kiralık kasa maliyetinden kurtulacaklardır.

Altın tasarruflarının finansal sistem içerisine çekilebilmesi için yapılması gereken diğer hususlar; altın bankacılığı anlayışının geliştirilmesi, sisteme üye olan banka ve kuyumcu sayısının artırılması, altın bankacılığı ürünlerinin toplum nezdinde bilinirliğinin artırılması, devlet, bankalar ve kuyumcular tarafından danışmanlık hizmeti verilmesi, bu paydaşlar tarafından güven unsurunun tesis edilmesi ve paydaşlar arasındaki işbirliğinin artırılması şeklinde sıralanabilir. İleriki çalışmalarda yastıkaltı altın tasarrufunda bulunanların, yatırımcı profillerini belirlemeye ve bu kesimi bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aksoy, M., ve Topcu, N. (2013). Altın ile Hisse Senedi ve Enflasyon Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 59-78.
- Alkarabliya, M. (2023) Gold Trade In International Trade: World and Türkiye. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Dergisi*, 1(3), 22-53.
- Avcı, A. (2019). Enflasyon ve Döviz Kurlarının Altın Fiyatlarına Etkileri: Türkiye ve Dünyada Altın ve Kuyumculuk Sektörü. *ASSAM Uluslararası Dergi*, 6(14), 31-42.
- Başar, R. (2015). *Global Altın Fiyatlarının Modellenmesi ve Tahmini*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Cicioğlu, Ş., ve Erarslan, B. (2018). Arz ve Talep Kaynakları Açısından Türkiye'de Altın. *I. In Traders Uluslararası Ticaret Kongresi Kongre Kitabı*, 287-304.

- Çelikdemir, N.Ç., ve Çetin, A. (2015). Altın Bankacılığı ve Altın İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. *AKÜ İİBF Dergisi*, 17(2), 11-32
- Demir, E., ve Akın, M.Ş. (2021). Türkiye’deki Yatırımcılar İle Finansal Okuryazarlık Üzerine Et-nografik Araştırma. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 46-63.
- Demirci, S., Güriş, S., Çinko, L., Ün, T., ve Kızılarıslan, Ş. (2022). Türkiye’de “Yastık Altı” Altın: Bir Uygulama. *Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics*, 36, 77-92.
- Diler, H.G. (2020). Enflasyondan Korunma Aracı Olarak Altın Yatırımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(2), 370-384.
- Duyar, M. (2010). Altın Arzını Etkileyen Faktörlerin Oluşan Fiyatlar Üzerindeki Etkisi. *Ulusla-rarası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 214-216.
- Duyar, M. (2024) Küresel Savaş Beklentisi Altın Fiyatlarını Nasıl Etkiliyor? https://tasam.org/Files/Icerik/File/Ku%CC%88resel_savas%CC%A7%C4%B1n_etikisi_pdf_d5cc5f35-a4d5-4a64-9e77-8e7b77e20939.pdf
- İAR (2013). Yastık Altındaki Altınlar Finansal Sisteme En Hızlı Nasıl Kazandırılabilir? Bu Ka-zanımın Ülke Ekonomisine Faydaları. http://www.iar.com.tr/PDF/yastik_altındaki_altinlar.pdf.
- İAR (2020). Türkiye’de ve Dünyada Altının Önemi ve Finansal Piyasalara Etkisi. *Sektörün Gelişmesi Yönünde Fikir ve Görüşler IV*. <https://kadsis.com/pdfs/iardergi/>.
- İncekara, B., ve İncekara, R. (2016). Dünya Altın Piyasaları. *Niğantaşı Üniversitesi Sosyal Bi-limler Dergisi*, 4(2), 116-143.
- Köse, M. (2021). *Altın Madenciligi*. 1.Basım Ankara: Başak Matbaacılık.
- Kuzu, S., ve Uysal, M. (2019). Can Gold Be Considered As A Hedging Instrument? An Empiri-cal Evidence From Turkey. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 41-56.
- Menase, M. (2009). *Altın Piyasası ve Türkiye’de Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Nagayev, R., ve Dinç, Y. (2018). Güvenli Liman ve Hedge Aracı Olarak Altın: Türkiye Örne-ği. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi* (İEFD), 4(1), 1-15.
- Öztürk, N. (2019). Finansal Altın ve Yurtiçi Tasarruflar Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Ban-kacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 3(7), 1-15.
- Pekcan, E. (1998). Altın Bankacılığı, Borsası, Rafinerisi, ve Türkiye. *İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1998-31*.
- Reboredo, J.C. (2013). Is Gold A Hedge Or Safe Haven Against Oil Price Movements?. *Re-sources Policy*, 38(2), 130-137.
- Rodoplu, G., ve Elitaş, B.L. (2018). Parasal Sistemde Altının Yeri ve Altına Dayalı Finansal Araçlar. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 675-688.
- Szydykova, A. (2018). Dünya Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(11), 1-13.
- Şeker, T.B. (2022). Altının Bir Korunma Aracı ve Güvenli Liman Olma Özelliğinin İncelenmesi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11), 7-30.
- Şişman, M.Y. (2016). An Outlook On Determinants Of Physical Gold Demand In Emerging And Developed Countries, 2000-2010, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Avrasya Özel Sayısı, 581-595.

- TCMB (2017). Türkiye’de Altın Bankacılığının Gelişimi, Merkezın Güncesi. <https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/turkiyede+altin+bankaciliginin+gelisimi>
- T.C. Ticaret Bakanlığı (2020). Mücevherat Sektör Raporu. <https://ticaret.gov.tr/data/5b-87000813b8761450e18d7b/M%C3%9CCEVHERAT%20SEKT%C3%96R%20RAPO-RU%202020.pdf>
- Tully, E., ve Lucey, B.M. (2007). A Power GARCH Examination Of The Gold Market. *Research in International Business and Finance*, 21(2), 316-325.
- Türkiye Halk Bankası (2023). Altın Bankacılığı. <https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmani-na-danisin/makaleler/yatirimdanismanligi/altin-bankaciligi.html>.
- Tokmak, S. (2013). Altın Güvenli Liman Mı? Hisse Senetleri, DİBS, Döviz Kuru ve Altın Getirileri Arasındaki İlişkilere Analizi. *Cag University Journal of Social Sciences*, 10(1), 21-36.
- Uluyol, O. (2011). Bir Finansman Kaynağı Olarak “Yastıkaltı Tasarruf”ların Ekonomik Sisteme Kazandırılması ve Tüketicilerin Bireylerin Yastıkaltı Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 257-272.
- Yakupoğlu, Y.A. ve Okur, M. (2021) A Study on Perception of Financial Market Professionals in Turkey Towards, *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 20(3), 1324-1337
- Yılmaz, L. (2014). *Küresel Finansal Kriz Sonrası Altın “Güvenli Bir Liman mı?”*. Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları.

İnternet Kaynakları

<https://altin.gov.tr>

<https://kadsis.com>

<https://iar.com.tr>